

Summary

T.M.Timasheva

The problems of forming of independence of the future teachers of music in the process of instrumental-performing preparation

The essence of the term „independence” is illustrated in the article, actual problems of forming of independence of the future teachers of music in the process of professional preparation are examined.

Key-words: independence, educational independence, cognitive independence, creative independence, teacher of music.

Дата надходження статті

„04” жовтня 2008 р.

УДК 372. 3: 741. 02

О.М.УДІНА,

кандидат педагогічних наук
(м.Севастополь, АР Крим)

Діагностика самостійності у дітей старшого дошкільного віку в образотворчій діяльності (на матеріалі аплікації)

Стаття присвячена вивченню рівнів самостійності дітей старшого дошкільного віку в образотворчій діяльності (на матеріалі аплікації). У статті виокремлено показники і критерії самостійності дошкільників, подано діагностичну методiku визначення її рівнів.

Ключові слова: самостійність, образотворча діяльність, аплікація, діагностика, діагностична методика.

Постановка проблеми в загальному вигляді та аналіз досліджень і публікацій... На даний час у теорії і практиці дошкільного виховання спостерігається значний інтерес до проблеми виховання самостійності дошкільників у різних видах дитячої діяльності, зокрема образотворчої. Про це свідчать дослідження Т.Власової, Ф.Ізотової, Т.Комарової, Л.Куцакової, Н.Сакуліної, О.Сафронової, О.Трусової, Н.Шибанової й ін. Актуальність обумовлено протиріччям між збільшенням потреб дошкільної педагогіки до виховання самостійності дошкільників і відсутністю діагностичного механізму визначення її рівня, що допоможе корекції та вихованню вищезначеної якості на етапі дошкільного дитинства. Важливою складовою професійної готовності педагогів до виховання самостійності є орієнтування у критеріях і показниках даного процесу.

Формулювання цілей статті... Метою даної статті є подання діагностики самостійності старших дошкільників в образотворчій діяльності.

Виклад основного матеріалу... Самостійність дошкільників в образотворчій діяльності включає компоненти, виокремленні на основі аналізу психолого-педагогічних досліджень: цільовий або мотиваційний; змістово-виконавський, процесуально-регулятивний, оцінно-результативний [1; 2; 3; 5].

I. Мотиваційно-цільовий компонент розглядається нами як система потреб, мотивів і цілей, що дозволяють дитині самостійно втілити будь-який зміст в образотворчій діяльності й отримати відповідний результат. Критеріями виступають мотивація й постановка мети, спрямованість на результат.

Показниками є:

- наявність інтересу (потреби) до образотворчої діяльності;
- здатність усвідомити (обґрунтувати) мотиви власної діяльності;
- самостійна постановка мети.

Відповідно до цієї характеристики нами було виділено рівні даного компоненту: низький, середній, оптимальний, високий.

Низький рівень характеризується відсутністю потреби в даному виді діяльності, безпорадністю в постановці мети, відсутністю мотивів діяльності або тимчасовим схваленням мети (нагадування мети дорослим), потребою в додатковій стимуляції з боку дорослого.

Середній рівень передбачає часткове усвідомлення мети і здатність мотивувати власну діяльність з допомогою дорослого.

Оптимальний рівень виявляється у здатності до постановки й реалізації мети, мотивування своїх дій.

Високий рівень відрізняється високою вмотивованістю своїх дій, самостійною постановкою й усвідомленням мети діяльності для отримання очікуваного результату.

II. Змістово-виконавський компонент розглядається як система доцільних дій, що ведуть до поставленої мети.

Критеріями виступають: планування й організація образотворчої діяльності, уміння дітей діяти без допомоги дорослого при доборі змісту, засобів і способів виконання зображення.

Показниками є:

- здатність визначати послідовність дій відповідно до мети;
- готовність здійснювати пошук матеріалу, змісту, техніки відповідно до мети;
- образотворчі вміння й навички.

Рівнями прояву виступають:

Низький рівень – характеризується відсутністю вміння планувати свою діяльність, невмінням відібрати потрібний для роботи матеріал, обирати засоби і способи для здійснення мети, відсутністю сформованих образотворчих навичок і умінь.

Середній рівень включає здатність до планування своїх дій, самостійний пошук окремих матеріалів і інструментів за допомогою (підказки) дорослого. Образотворчі вміння й навички сформовані недостатньо. Діти при виконанні роботи припускаються помилок.

Оптимальний рівень виявляється в умінні планувати діяльність, самостійно добирати матеріали й інструменти, необхідні для майбутньої діяльності. Для дитини характерні достатні образотворчі навички і вміння.

Високий рівень змістово-виконавського компонента передбачає самостійне планування роботи, ретельну організацію свого робочого місця й раціональний добір всього необхідного матеріалу й устаткування для здійснення своєї мети. При цьому образотворчі навички й уміння точні, чіткі, відпрацьовані.

III. Процесуально-регулятивний компонент розглядається як система дій зіставлення, порівняння для формування вміння планувати, дотримуватись певної послідовності дій, здійснювати їх корекцію. Критеріями виступають регуляція дій, самоконтроль. Ґрунтується на показниках:

- здатність до регуляції діяльності (проміжний контроль дій);
- готовність знаходити й виправляти допущені помилки (здійснювати корекцію дій).

У зв'язку з цим спостерігаються такі рівні:

Низький рівень – відсутнє вміння здійснювати проміжний контроль, спостерігається недостатня регуляція діяльності, відсутнє вміння встановлювати зв'язки між характером дії й отримуваним від неї результатом. Дитина не здатна порівнювати й зіставляти результати. Самоконтроль не сформований.

Середній рівень передбачає дії самоконтролю з допомогою або підказкою дорослого, проміжний контроль сформований недостатньо.

Оптимальний рівень виявляється в умінні зіставляти, порівнювати, здійснювати корекцію дій у процесі зображення за незначної допомоги ззовні. Самоконтроль сформований.

Високий рівень характеризується наявністю проміжного контролю, дії самоконтролю сформовані, здійснюються без допомоги ззовні.

IV. Оцінно-результативний компонент включає систему оцінювання результату з початковим наміром, оцінку себе як діяча, статичної і технічної оцінки діяльності. Критерії включають оцінку діяльності та якості роботи, самооцінку й базуються на показниках:

- уміння зіставляти результати з початковим наміром, задумом (підсумковий контроль);
- уміння оцінювати себе як діяча;
- адекватно оцінювати свою роботу.

Відповідно до цього ми виділили:

Низький рівень, що виявляється у відсутності вміння співвідносити отриманий результат з початковим наміром (чи то робота за задумом, за уявленням або за сприйняттям), часто в байдужості до своєї роботи.

Середній рівень передбачає наявність уміння співвідносити отриманий результат з початковим наміром, що відповідає йому або не відповідає, тільки за допомогою дорослого або часткове співвідношення, неадекватну самооцінку.

Оптимальний рівень характеризується вмінням співвіднести отриманий результат з початковим наміром (самому здійснювати оцінку роботи або шляхом порівняння зі зразками дорослого або роботами інших дітей), адекватною самооцінкою.

Високий рівень передбачає адекватне оцінювання роботи (задоволений, незадоволений, порівнює результат із задуманим, прагне привернути увагу до роботи, обіграє її, призначає, дарує кому-небудь, збирається взяти додому, використовувати в іншій діяльності й ін.), самостійно співвідносити отриманий результат з початковим наміром. Дитина адекватно оцінює свої зусилля для досягнення мети й себе як діяча.

Методика вивчення самостійності старших дошкільників в образотворчій діяльності передбачає спостереження за проявами самостійності у старших дошкільників в образотворчій діяльності (на матеріалі аплікації) протягом місяця на заняттях, у процесі самостійної художньої діяльності і за бажанням дітей. Діагностична методика може проводитися в кінці навчального року в середній групі дошкільного закладу з метою виявлення рівнів окремих компонентів самостійності з тим, щоб у літній період здійснити їх корекцію і вивести дитину на певний рівень самостійності.

**Методика 1. Безпосереднє спостереження за самостійною художньою діяльністю дітей.
Бесіда з дітьми**

Мета: виявити наявність бажання займатися аплікаційною діяльністю без використання стимуляції.

Процедура проведення. Для визначення мотиваційно-цільового компоненту і його показника - бажання займатися аплікацією - на першому тижні експериментатор спостерігав, чи вдаються діти до даного виду діяльності без спеціальної організації.

Методичний коментар. У картах аналізу спостережень фіксується кількість звернень дітей до цього виду діяльності за бажанням, зміст аплікаційних робіт (предметна, сюжетна, декоративна), кількість робіт за раніше вивченими способами зображення, кількість робіт із внесенням доповнень, деталей, використання виразних засобів для виконання задуманого. Фіксувалися використання матеріалів і інструментів (один або в кількох поєднаннях), дії самоконтролю під час виконання роботи, а також оцінка готового продукту й намір його подальшого використання (як сувенір, подарунок, атрибут до гри, прикраси тощо). При цьому експериментатор не готує робоче місце дитині, а надає їй можливість відібрати все необхідне устаткування й матеріал, визначити вид і зміст аплікації. Після спостережень до всіх дітей, незалежно від участі у процесі аплікаційної діяльності, ставляться запитання:

- Тобі подобається працювати з папером? Як ти думаєш, для чого призначений папір?
- Ти любиш заняття аплікацією? Чи ти займаєшся аплікацією вдома? А у вільний час у групі?
- Що ти любиш зображувати?
- Як можна використовувати отримані аплікаційні зображення?

Отримані дані фіксуються в картах аналізу самостійності кожної дитини, де вказується кількість звернень до аплікації за тиждень, кількість створених аплікацій, зміст аплікації (предметна, сюжетна, декоративна), види аплікації, аплікаційна техніка, аплікаційний матеріал, як здійснюється проміжний контроль, самоконтроль, як здійснюється підсумковий контроль, як використовується готова аплікаційна робота.

Методика 2. Вузькоспеціалізоване спостереження з прихованою позицією спостерігача

Мета: виявити наявність бажання займатися аплікацією за допомогою зовнішніх стимулів.

Процедура проведення. На другий тиждень на видне місце викладається незвичний матеріал: різні види паперу (кольорові паперові серветки, оксамитовий, цигарковий, кольоровий, пакувальний папір тощо), природний матеріал, тканина, вата, засушені рослини, насіння і так далі.

Методичний коментар. У діагностичних картах фіксується кількість звернень до даного виду діяльності, матеріали, що спонукають дітей до діяльності, а також кількість звертань до вихователя – непряме керівництво (за порадою з приводу використання матеріалу, за порадою щодо визначення змісту роботи, за вказівкою з приводу способу дій, з метою поліпшення якості готового продукту, з приводу його використання в життєдіяльності).

Методика 3. Безпосереднє спостереження за аплікаційною діяльністю.

Мета: визначити мотивацію й уміння дітей ставити мету при виконанні завдання.

Процедура проведення. Для визначення таких показників самостійності, як мотивація, постановка й усвідомлення мети, дітям пропонується виконати завдання „Виріж і наклеї, що хочеш” (предметна, сюжетна, декоративна – на вибір дитини).

Після виконання першого завдання дітям ставляться запитання:

- Розкажи, що ти виконав? Для чого?
- Чому ти використовував таку форму, (колір) для її зображення?
- Для кого призначена твоя робота?

Методичний коментар. Оцінка мотивації й постановки мети здійснюється після виконання завдання й бесіди.

**Методика 4. Вузькоспеціалізоване спостереження з відкритою позицією спостерігача.
Бесіда з дітьми.**

Мета: визначити вміння планувати аплікаційний процес, організувати своє робоче місце, володіння аплікаційними вміннями й навичками.

Процедура проведення: Для виявлення змістово-виконавського компоненту і його показників на четвертому тижні експериментатор пропонує дітям виконати завдання: „Навчи ігровий персонаж виконувати аплікацію”. При цьому педагог удається до ігрової мотивації: „Наш Петрушка дуже хоче навчитися робити аплікацію так, як це робиш ти. Адже ти вмієш виконувати аплікацію і знаєш, як потрібно правильно робити. Ти допоможеш йому навчитися?”.

У разі утруднення дитині додатково ставляться запитання:

- Як виконуватимеш завдання? Що спочатку, що потім?
- Який матеріал потрібний для роботи?
- Як потрібно працювати з ножицями?

Методичний коментар. При виконанні цього завдання враховується вміння дитини самостійно

замислювати майбутнє зображення, визначати вид аплікації, продумувати композицію, відбирати необхідні матеріали й інструмент для реалізації задуманого відповідно до виду й техніки виконання роботи, визначати етапи аплікаційної діяльності (спочатку вирізати, потім викласти в певній послідовності зображення й після цього наклеїти). Виконання цього завдання дозволяє повною мірою визначити володіння навичками й уміннями аплікаційної діяльності.

Методика 5. Вузкоспеціалізоване спостереження з відкритою позицією спостерігача.

Мета: виявити вміння самостійно оцінювати готову роботу й себе як діяча.

Процедура проведення. Для виявлення оцінно-результативного компоненту і його показників дитині пропонується оцінити виконану готову роботу й себе як діяча, помістивши її у відповідному ряду виставки: у верхньому ряду – для кращих робіт, у середньому – для хороших, у нижньому – для не дуже хороших, у яких є помилки.

Методичний коментар: При виконанні завдань фіксується кількість звернень до вихователя – непряме керівництво: за порадою з приводу використання матеріалу, визначення змісту роботи, за вказівкою з приводу способу дій, з метою поліпшення якості готової роботи, з приводу її використання в життєдіяльності.

Таким чином, методика передбачає аналіз аплікаційного процесу й готового продукту аплікаційної діяльності, починаючи від самостійного визначення мети, розгорненого планування, виконавських дій до отримання й оцінки результату діяльності. При вивченні й аналізі самостійної художньої діяльності звертається увага на такі моменти:

- зв'язок самостійної аплікаційної діяльності з іншими видами дитячої діяльності;
- форми організації діяльності (індивідуальна, групова, колективна, сумісна з вихователем);
- місце і час в режимі дня старших дошкільників;
- місце організації діяльності; наочно-розвиваюче середовище;
- кількість дітей, що займаються самостійною діяльністю, хронометраж (тривалість) діяльності окремих дітей;
- як часто протягом дня (тижня) діти займаються аплікаційною діяльністю;
- за чиєю ініціативою виникає діяльність, наскільки діти нею захоплені;
- зміст, тематика й різноманітність готових робіт;
- джерела виникнення тем, задумів (враження від навколишнього життя, з особистого досвіду, від сприйняття картин, зразків);
- якість дитячих робіт (виразність, оригінальність, акуратність виконання, творчі прояви);
- вияв цікавості дітей до результату роботи (показують дітям, дорослим, розглядають, обмінюються враженнями, використовують результат в інших видах діяльності), ставлення вихователя до результату діяльності.

У ході спостереження за аплікаційною діяльністю можна використовувати зведені діагностичні карти, які заповнюються за допомогою умовних позначок, представлених у таблиці 1.

Таблиця 1

Діагностична карта визначення самостійності в дошкільників в аплікаційній діяльності

№ з/п	Діти	Загальні вміння							Спеціальні вміння		
		постановка мети	мотивація	добір необхідних матеріалів та інструментів	організація робочого місця	планування дій	культура діяльності	оцінка якості готової продукції	аплікаційні дії	дії самоконтролю (промійний підсумковий)	різні аплікаційні
1	Люда	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Таня	+	+	+	*	+	*	+	+	x	+

Умовні позначки:

(0) – відмова від діяльності;

(-) – не засвоїв дії, не оволодів уміннями, низька якість роботи;

(*) – оволодіває за допомогою дорослого, за умови додаткової стимуляції, якість виконання середня;

(×) – оволодів, засвоїв, але не до кінця, припускається помилок, достатнє володіння навичками й уміннями;

(+) – самостійне володіння навичками, уміннями, висока якість виконання.

Дана методика допоможе педагогам визначити рівні самостійності в дітей старшого дошкільного віку в аплікаційній діяльності й намітити програму корекції окремих компонентів самостійності. Діагностика апробована результатами дисертаційного дослідження автора.

Висновки... Таким чином, діагностика самостійності в образотворчій діяльності може проводитися на початку і наприкінці навчального року з метою встановлення початкового рівня самостійності, а також у ході навчання старших дошкільників, для того, щоб контролювати, вносити корективи, виявляти окремі методичні прийоми, визначати перспективи подальшої роботи з виховання самостійності в дошкільників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Абульханова-Славская К. А. Типология активности личности / К. А. Альбуханова-Славская // Психологический журнал. – 1985. – Т. 6. – С. 3–18.
2. Григорьева Г. Г. Развитие дошкольника в изобразительной деятельности : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. завед. / Галина Григорьевна Григорьева – М. : Академа, 1999. – 344 с.
3. Зинченко В. П. Воспитание самостоятельности у детей 5-го и 6-го года жизни в процессе занятий по рисованию : автореф. дис. на получение науч. степени канд. пед. наук / В. П. Зинченко. – М., 1986. – 16 с.
4. Котляр В. Ф. Изобразительная деятельность дошкольников / Владимир Филиппович Котляр. – К. : Радянська школа, 1986. – 184 с.
5. Шибанова Н. Я. Воспитание самостоятельности в рисовании у детей младшего дошкольного возраста // Учёные записки Пермского гос. пед. ин-та. – 1971. – Т. 74. – С. 43 – 63.

Аннотація

Е.М.Удина

Диагностика самостоятельности в детей старшего дошкольного возраста в образотворческой деятельности (на материале аппликации)

Статья посвящена изучению уровней самостоятельности старших дошкольников в изобразительной деятельности (на материале аппликации). Автором выделены критерии и показатели самостоятельности, описана диагностическая методика определения уровней самостоятельности

Ключевые слова: самостоятельность, изобразительная деятельность, аппликация, диагностика.

Summary

O.M.Udina

Diagnostics of independence of the children of pre-school age in the imitative activity (on the material of appliqué)

The article deals with the examining of the levels of independence of older pre-schoolers in graphical activity (on the material of appliqué). The marks and the criteria of independence of pre-schoolers are accentuated by the author of the article, the diagnostical methodics for definition of levels of independence is described.

Key words: independence, graphical activity, appliqué, diagnostics.

Дата надходження статті

„16” жовтня 2008 р.

УДК 371.134:340:004.9

О.С.ФЕДОРЧУК,
аспірант,
(м.Хмельницький)

Формування аксіологічного компоненту інформатичної компетентності при підготовці майбутніх правознавців

У статті обґрунтовано визначальне значення використання інформаційно-комунікаційних технологій при розв'язанні фахових задач з різних галузей права для формування аксіологічного (ціннісно-мотиваційного) компоненту інформатичної компетентності майбутніх правознавців.

Ключові слова: підготовка спеціаліста, інформатизація суспільства інформатична компетентність, мотивація, ціннісне відношення.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Підготовка компетентного спеціаліста для майбутнього європейського ринку праці є важливими завданнями сучасної педагогічної теорії та практики вищої школи. Для суспільства взагалі та кожного його члена зокрема є важливою підготовка компетентних фахівців, які володіють сформованими професійними знаннями й уміннями. Становлення особистості професіонала успішно здійснюється лише в тому випадку, коли в процесі навчання